

Η Κρίση του Εθνοκράτους και τα Μονοπάτια της Αυτονομίας

(για το βιβλίο των Αλέξανδρου Σχισμένου και Νίκου Ιωάννου Το τέλος της εθνικής πολιτικής)

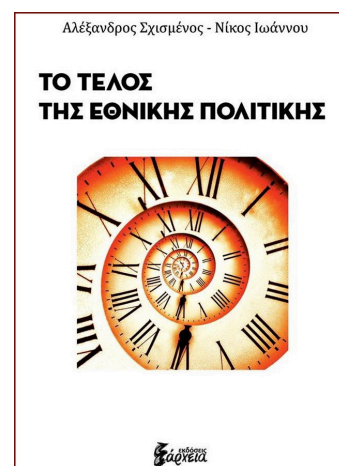
Νίκος Κατσιαούνης

Το τελευταίο διάστημα, και με την κρίση να μαίνεται εξαθλιώνοντας όλο και μεγαλύτερα τμήματα του κοινωνικού ιστού, έχει ανοίξει ένας μεγάλος διάλογος, πότε με ένταση και πότε με άνευρο τρόπο, για το πού βρισκόμαστε και τι μέλλει γενέσθαι. Αυτός ο διάλογος αποτυπώνεται ως έναν βαθμό και στη βιβλιογραφική παραγωγή, με αρκετούς συγγραφείς να προσπαθούν να αναμετρηθούν με αυτό που συμβαίνει σήμερα.

Σε αυτό το πλαίσιο θα μπορούσε να εντάξει κάποιος το βιβλίο των Αλέξανδρου Σχισμένου και Νίκου Ιωάννου. Δηλαδή, μια απόπειρα των συγγραφέων να περιγράψουν τη σημερινή κατάσταση αλλά και να προσπαθήσουν να ανιχνεύσουν τα σπέρματα ενός καινούργιου κόσμου, αυτό που δείχνει να προσπαθεί να αναδυθεί μέσα από τα ισοπεδωτικά χαλάσματα μιας παρασιτικής κατάστασης που δείχνει να αγγίζει τα όριά της. Όμως, το βιβλίο των Αλέξανδρου Σχισμένου και Νίκου Ιωάννου, εκτός πολλών άλλων, επιχειρεί κάτι αρκετά φιλόδοξο. Επιχειρεί να συγκρουστεί με κυρίαρχες και παγιωμένες αντιλήψεις όχι μόνο του κυρίαρχου λόγου και της καθεστηκυίας τάξης, αλλά και του λόγου εκείνου που αντιμάχεται τη σημερινή εκμεταλλευτική κατάσταση.

Οι θεματικές με τις οποίες καταπιάνονται οι συγγραφείς αποτελούν στην πλειοψηφία τους κεντρικά ζητήματα που έλαβαν χώρα τα τελευταία χρόνια, τα οποία, συνεπικουρούμενα από την ευρύτερη κατάρρευση των κοινωνικών φαντασιακών σημασιών, συμβάλλουν κατά κάποιον τρόπο τόσο στις αλλαγές του εξουσιαστικού παραδείγματος όσο και στην ευκαιρία ανάδυσης μιας καινούργιας πραγματικότητας. Το κίνημα των πλατειών και

τα Occury σε όλο τον κόσμο, η χρηματοπιστωτική κρίση, οι επιθέσεις στο Παρίσι, τα νέα δόγματα των ελίτ, η έννοια της πολιτικής, οι προτασιακές πολιτικές περί κοινών αγαθών, η αριστερή διαχείριση εν Ελλάδι των τελευταίων χρόνων, τα κινήματα για αυτοδιαχείριση και αυτοοργάνωση, τα αιτήματα για άμεση δημοκρατία και αυτονομία, είναι μερικά από τα θέματα που απασχολούν τους συγγραφείς αυτού του τόμου και με τα οποία προσπαθούν να αναμετρηθούν και να αναζητήσουν τις οριακές και διαμορφωτικές συνάψεις που αυτά συμπαραδηλώνουν. Κι αυτή η κριτική εξέταση γίνεται μέσα από τη συνομιλία με στοχαστές όπως ο Εντγκάρ Μορέν, η Βαντάνα Σίβα, ο Χομπς, ο Τζον Λοκ, ο Καρλ Πολάνυι, ο Κορνήλιος Καστοριάδης και πολλοί άλλοι.

“Το τέλος της
εθνικής
πολιτικής”,
Αλέξανδρος
Σχισμένοσ και
Νίκος Ιωάννου,
εκδ. Εξάρχεια.

Θα λέγαμε όμως ότι τα παραπάνω συνυφαίνονται και τέμνονται στο κεντρικό επιχείρημα των συγγραφέων, που έχει γίνει και ο τίτλος του βιβλίου: Δηλαδή, το τέλος της εθνικής πολιτικής. Όπως αναφέρουν: «Το εθνοκράτος, από προνομιακός φρουρός και εταίρος των καπιταλιστικών επιχειρήσεων, μετατράπηκε σε κράτος-επιχείρηση το ίδιο. [...] Το εθνοκράτος έγινε μια προβληματική επιχείρηση, ανίκανη να παράγει την κοινωνική

νομιμοποίηση, καθώς η στενή εξάρτησή του από την παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία και το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα ισοδυναμεί με την πρακτική άρνηση του φαντασιακού του υπόβαθρου, δηλαδή της εθνικής ανεξαρτησίας και κυριαρχίας, διαλύοντας κάθε δυνατότητα εθνικής πολιτικής».

Πράγματι, σήμερα έχει ανοίξει μια μεγάλη κουβέντα για το κατά πόσον οι σημερινές θεσμικές δομές μπορούν οι ίδιες να ξεπεράσουν την κρίση και να δημιουργήσουν νέα κοινωνικά συμβόλαια τα οποία θα μπορέσουν να επικυρώσουν τα θεμέλια εγκυρότητας του σημερινού συστήματος. Το κράτος, εκτός από τους απολογητές της κυρίαρχης κατάστασης, παίζει για ένα μεγάλο μέρος της αριστερής διανόησης και πολιτικής τον ρόλο του αναχώματος απέναντι στη νεοφιλελεύθερη και συστημική επίθεση. Δηλαδή, προτάσσεται ως μέρος μιας στρατηγικής ώστε, εκ πρώτης όψεως, να αποκρουστεί η επέλαση των αγορών μέσα από μια κρατική διαχείριση, ει δυνατόν αριστερής απόχρωσης. Αυτό έβλεπαν και στον Σύριζα, μέχρι που η πραγματικότητα εξοβέλισε αυτές τις φρούδες ελπίδες, μιας και η διερώτηση «Τι κράτος είναι αυτό που θα αναλάβει μια αριστερή παράταξη;» δεν τέθηκε ποτέ. Εξάλλου, για την καθ' ημάς Αριστερά η έννοια της εθνικής εξάρτησης και κατ' αντιστροφήν της εθνικής ανεξαρτησίας αποτέλεσε έναν εννοιολογικό άξονα που στις ράγες του τα αριστερά κόμματα αξιώνονταν τελικά στην υπεράσπιση του κυρίαρχου συστήματος, το οποίο με σθένος κραύγαζαν ότι θέλουν να ανατρέψουν. Εξάλλου, ο δρόμος για τον «σοσιαλισμό» περνά μέσα από την καπιταλιστική ολοκλήρωση, η οποία πρέπει πρώτα να επιτευχθεί μέσα από τις δήθεν κατάλληλες στρατηγικές και τους τακτικισμούς που θα συντείνουν προς τα εκεί.[1] Λογικό συνακόλουθο των παραπάνω ήταν η ήττα και η λογική της υποταγής στις κυρίαρχες επιταγές του συστήματος.

Δυστυχώς από τον παραδοσιακό ελευθεριακό στοχασμό λείπει μια εις βάθος ανάλυση της έννοιας του κράτους, πέρα από ελάχιστες εξαιρέσεις ή γενικευμένους αφορισμούς που πόρρω απείχαν από μια ουσιαστική κατανόηση της έννοιας του κράτους. Το πιο δύσκολο σήμερα, όπου οι κυρίαρχες ταυτότητες δέχονται

τριγμούς, είναι ο εξοβελισμός του κράτους από την αποικιοποίηση που έχει κάνει στην πλειοψηφία των σφαιρών της κοινωνικής ζωής. Του πώς δηλαδή ξεριζώνεται ένα φαντασιακό με βάση το οποίο έχει παραχωρηθεί στο κράτος να ελέγχει και να διαχειρίζεται τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η ασφάλιση κ.ο.κ.

Είναι γεγονός ότι οι βεβαιότητες που απλόχερα παραχωρούσαν οι παραδοσιακές ιδεολογίες στους φορείς τους δεν μπορούν πλέον να συγκινήσουν κανέναν. Κι αυτό το ξέρουν πολύ καλά οι δύο συγγραφείς αυτού του τόμου. Γι' αυτό και οι σελίδες αυτού του βιβλίου διαπνέονται περισσότερο από τις δυνατότητες που ανοίγονται σήμερα για ένα ξεπέρασμα του υπάρχοντος, παρά από τη σιγουριά μιας έτοιμης και εκ των προτέρων δοσμένης λύσης. Σε αυτό βοηθάει η χρόνια συμμετοχή και στράτευση των συγγραφέων στα κοινωνικά κινήματα, η ενασχόλησή τους με την ενεργό πολιτική από τα κάτω, η οποία πλέον αποτελεί τον μόνο παράγοντα που ουσιαστικά μπορεί να παράγει κάτι καινούργιο. Αλλά αυτές οι δυνατότητες δεν παραμένουν, για τους συγγραφείς, σε μια γενική και αόριστη εναντίωση, αλλά περνούν μέσα από τα μονοπάτια της κοινωνικής και ατομικής αυτονομίας, δηλαδή της δυνατότητας των ατόμων και των κοινωνιών να δώσουν οι ίδιες τους θεσμούς στον εαυτό τους.

Τέλος, θα ήθελα να πω ότι σήμερα στην Ελλάδα παράγεται ένας ενδιαφέρον στοχασμός και μελέτες που δεν έχουν σε τίποτα να ζηλέψουν από αντίστοιχους του εξωτερικού. Ένας στοχασμός που δεν βρίσκεται κλεισμένος στα ακαδημαϊκά γραφεία, όπου μέσα από την επίκληση ψευδοεπιστημονικών αναλύσεων μόνο χασμουρητό μπορούν πλέον να προκαλέσουν. Αντίθετα, υπάρχει στην Ελλάδα ένας ενδιαφέρον στοχασμός από αρκετούς πλέον ανθρώπους χωρίς τις ακαδημαϊκές τηβέννους που μπορεί με αξιώσεις να οπλίσει τον διάλογο τόσο για την εξεύρεση μιας στρατηγικής για την αναίρεση του υπάρχοντος όσο και για τον επαναπροσδιορισμό των σημασιών και των νοημάτων που μας συγκροτούν ως άτομα και κοινωνία. Σε αυτό το πλαίσιο τοποθετώ το βιβλίο των Αλέξανδρου Σχισμένου και Νίκου Ιωάννου.

Το παρόν κείμενο αποτέλεσε την εισήγηση στην παρουσίαση του βιβλίου Το τέλος της εθνικής πολιτικής που έγινε στο Nosotros στις 12/10/2016.

[1] Βλ. Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, *Η έσχατη στράτευση*, Ύψιλον, Αθήνα 1985, σελ. 40.